

Luterilaisuus vapaan ratkaisuvallan puolella?

Kiitän Ilmari Karimiestä kiinnostavasta vastauksesta esitelmääni ja artikkeliini. Vastaan seuraavaksi Karimiehen ratkaisuehdotukseen ja selvennän samalla omaa argumenttiani.

Ensinnäkin, argumenttini johtopäätös ei ole se, että kaikki ihmiset pelastuvat. Argumenttini on se, että seuraavat kolme väitettä muodostavat keskenään ristiriitaisen joukon.

1. Jumalan rakkaudessa ei ole puutetta, joten Jumala haluaa kaikkien pelastusta.
2. Pelastuksen suhteen ihmisellä ei ole vapaata tahtoa
3. On olemassa luotuja olioita, jotka eivät pelastu [vaan joutuvat helvettiin]

Luterilaisen teologian on vaikea välttää kaikkien kolmen hyväksymistä ja samalla ajautua sisäiseen ristiriitaan. (1) Jos Jumala on ylitsevuotava ja itsensä lahjaksi antava rakkaus (kuten Luther väittää), joka tekee syntisistä vanhurskaita Kristuksen tähden, hän tekee kaiken vallassaan olevan syntisten hyvän puolesta. Hän jopa antaa oman poikansa sovittaa heidän syntinsä. (2) Erään luterilaisen armo-opin tulkinnan mukaan ihmisellä ei ole pelastuksensa suhteen sellaista vapaata tahtoa, jolla hän voi joko tarttua armoon tai luopua siitä tavalla, jota Jumala ei voi kontrolloida. Pelastus on siis alusta loppuun Jumalan vallassa. Näin ollen: jos Jumala kerran rakastaa ihmisiä niin, että hän tekee heidän hyvänsä puolesta kaiken vallassaan olevan ja pelastus todella on hänen vallassaan, hän pelastaa kaikki ihmiset.

Dilemmaan voidaan vastata kolmella tavalla. (1) Myönnetään, ettei Jumala ole itsensä lahjaksi antava rakkaus, joka tahtoo antaa itsensä kaikille. (2) Myönnetään, että jossakin pelastuksen prosessin kohdassa on ihmisellä on mahdollisuus vastustaa armoa tavalla, jota Jumala ei voi kontrolloida. Näin kadotus olisi ihmisen vika, ei Jumalan vika. (3) Hyväksytään universalismi.

Vastoin Karimiehen väitteitä argumenttini ei sisällä vääränlaista teologian ja filosofian sotkemista. Käytän vain teologian sisäisiä käsitteitä. Jumalan rakkauden olen määritellyt tavalla, joka on Mannermaan mukaan Lutherin käsitys. En myöskään oletta tomistista käsitystä ihmisen hyvästä. Oletan vain, että ihmisen hyvällä on siinä määrin objektiivinen mittari, että *visio beatifica* on objektiivisesti ihmiselle parempi tila kuin ikuinen kadotus. Argumenttini ei myöskään lepää maallisen ja hengellisen erottamisen varassa, joten keskustelu siitä, menee asian ohi. Toimiakseen väitteeni edellyttää vain sen, että hengellisissä asioissa ihmisen tahto on sidottu. On myös huomattava, ettei argumenttini riipu laisinkaan siitä, onko pelastus hetkellinen tapahtuma vai pidempi prosessi. Olennaista sen sijaan on, kenen vallassa tuon prosessin alku, loppu ja keskikohta ovat. Se siis väärinkäsityksistä.

Minulle jää epäselväksi miten Karimies pyrkii purkamaan esittämäni dilemman. Onko Karimies sitä mieltä, että liberaali helvettioppi itse asiassa sopii yhteen luterilaisen teologian kanssa?

Karimiehen mukaan syntisen ihmisen näkökulmasta Jumalan pelastava toiminta näyttää pelottavalta ja kauhistuttavalta. Tämä selittäisi sen, miksi ihminen itse valitsisi eron Jumalasta. Lisäksi Karimies esittää, että ihmisellä on aina vapaus paeta Jumalaa, koska Jumala joutuu ihmisen syntisyyden takia esittämään itsensä inkarnaation kautta ikään kuin inhimillisessä asussa. Jumala ei pakota ihmistä eikä tuhoa häntä eikä muuta häntä yhtäkkiä uudeksi. Ihmisen syntisyys siis rajoittaa niitä toimia, joita Jumala voi tehdä hänet pelastaakseen. Koska Jumalan on välttämättä lähestyttävä ihmistä hänen omalla tasollaan, hän ei kykene takaamaan sitä, että kaikki ottavat armon vastaan.

Mitä tämä tarkoittaa? Ensinnäkin on huomioitava, että argumentissani on piilotettu oletus: joko Jumala jakaa kadotuksen ihmiselle rangaistuksena tai sitten ihminen valitsee itse eron Jumalasta. Yksi tapa tulkita Karimiehen vastausta on se, että hän kiistää tämän oletuksen. Ihmisen kadotus ei ole ihmisen eikä Jumalan vallassa, vaan tulosta synnin ja kuoleman vallasta ihmisessä. Tästä seuraa tietenkin se, että Jumala tulee lopulta synnin, kuoleman ja perkeleen voittamaksi, ainakin joidenkin ihmisten sieluissa. Jumala alentaa itsensä, tyhjentää itsensä ja lähestyy ihmisiä heidän omalla tasollaan – mutta kärsii kuitenkin tappion taistelussaan pahaa vastaan.

Toinen tapa tulkita Karimiehen vastausta on se, että hän kuitenkin vetoaa ihmisen vapaaseen ratkaisuvaltaan selittääkseen sen, miksi jotkut joutuvat kadotukseen. Tätä tukee esimerkiksi se, että Karimiehen mukaan Jumala ei pakota ihmisiä armon piiriin. Jos ihmisellä on kyky aina vastustaa ja torjua Jumalan armo, seuraa tästä se, että ihmisellä on todella vapaa ratkaisuvalta oman pelastuksensa suhteen. Ihminen siis kykenisi vastustamaan armoa tavalla, jota Jumala ei kykene kontrolloimaan. Tämä väite ei kuitenkaan sovi yhteen niiden näkemysten kanssa, joita Luther esittää Sidotussa ratkaisuvallassa.

Jotta ihminen voisi vastustaa Jumalaa ikuisesti, on tällä oltava sellainen vapaa tahto, jota Jumala ei voi kontrolloida. Mutta jos ihmisen ratkaisuvalta on sidottu, hänen tahtonsa ei ole hänen omassa vallassaan, vaan joko perkeleen tai Jumalan vallassa. Luther pyrkii Sidotussa ratkaisuvallassa osoittamaan, ettei ulkopuolisessa vallassa olevaa ihmisen tahtoa pakoteta mihinkään. Ihminen tekee hyvää tai pahaa vapaaehtoisesti ja vastuullisesti. Ihminen on siis vastuussa teoistaan, vaikka hänen tahtonsa suunnan määrittelee joko perkele tai Jumala. Muuten häntä ei voitaisi synneistä rangaistakaan.

Tästä seuraa kuitenkin se, että Jumala kykenee halutessaan käynnistämään ja saattamaan loppuun pelastuksen prosessin jokaisen ihmisen kohdalla – vaikuttamaan kunkin ihmisen tahtoon tavalla, joka saa sen tekemään hyvää. Kuten Karimies itsekin sanoo, jokainen syntinen vastustaa Jumalaa ja Jumalan tulee kääntää ihmisen tahto Pyhän Hengen avulla. Näin siis ihmisen tahdon suunta on Jumalan vallassa, ei ihmisen omassa vallassa. Tästä seuraa se, ettei Jumalan tarvitse pakottaa ihmistä pelastukseen (eikä Perkeleen sitä syntiin).

Jos siis Karimies väittää, että ihminen kykenee vastustamaan Jumalaa ikuisesti, on hänen samalla väitettävä, ettei Jumala itse asiassa kykene hallitsemaan ihmisen tahtoa. Tällöin on kaksi vaihtoehtoa. Ehkä Jumala ei kykene perkelettä ihmisen tahdosta karkottamaan, jolloin hän kärsii tappion pahaa vastaan. Tai sitten ihmisen tahto on hänen omassa vallassaan ja se kieltäytyy yhteistyöstä, jolloin ihmisen ratkaisuvallta on vapaa, ei sidottu.

Lopuksi voidaan vielä esittää muutama näkökohta liberaalia helvettioppia vastaan. Vaikka ihmisillä olisikin vapaa ratkaisuvallta, on vaikea nähdä kuinka hän siitä huolimatta kykenisi vastustamaan Jumalaa ikuisesti. Jumalan kenooittisesti rajallinen toiminta voi lopulta voittaa kaikkia puolelleen. Jos Jumalan pelastustahto on pysyvä, niin hän tekee kaiken vallassaan olevan pelastaakseen jokaisen ihmisen. Vaikka henkilö olisi suurinkin syntinen, on hänen syntinsä vain finiittistä. Jumalalla on kuitenkin infiniittisesti aikaa: ihminenkin jatkaa olemassaoloaan fyysisen kuolemansa jälkeen. Kunhan Jumala vain jatkaa hyvän tarjoamista ja ihmisen tahdon suostuttelua, hän lopulta onnistuu. Ennen pitkää jokainen ihminen vapautuu kadotustuomion alta.

Voidaan myös kysyä, miksi Jumalan ylipäänsä pitäisi kunnioittaa ihmisen vapaata tahtoa, kun ihminen kutsuu iankaikkisen kadotuksen (eli ihmiselle objektiivisesti ottaen mitä surkeimman tilan) päälleen. Joskus pakottaminen ei ole pelkästään moraalisesti sallittua, vaan moraalinen velvollisuus. Kun vanhempi näkee lapsensa laittavan kätensä kohti tulta, ei hänen velvollisuutensa ole kunnioittaa lapsen tahtoa, vaan pakottaa lapsi toimimaan omaa tahtoaan vastaan. Vanhempi, joka antaa lapsensa aiheuttaa itselleen tuhoisan vahingon, on huolimaton ja välinpitämätön. Samaa periaatetta soveltaen myös Jumalan rakkauden voitaisiin ehkä katsoa olevan niin suurta, että hän ohittaa ihmisen vapaan tahdon tilanteessa, jossa ihminen on tuottamassa itselleen massiivisen vahingon, eli ikuisen kadotuksen.

Lopuksi kysyn, kuinka Karimiehen hahmottelema näkemys suojelee Lutherille itselleen niin tärkeää ajatusta pelastusvarmuudesta. Pelastusvarmuuden välttämätön edellytys on, ettei pelastus ole minun vallassani. Jos se olisi vallassani (jos voisin vastustaa armoa, kieltäytyä menemästä ehtoolliselle, jne.), voisin aina tavalla tai toisella mokata ja joutua kadotukseen. Juuri tästä syystä Luther ei edes halua vapaata ratkaisuvalltaa itselleen. Hänelle suurin lohdutus on se, ettei ihmisen pelastus riipu hänestä itsestään, vaan ainoastaan Jumalasta, jota synti, kuolema ja perkele (ja ihmisen turmeltunut tahto) eivät voi vastustaa.